

«نامردمی‌ها در دربار غزنه» تحلیل چند شخصیت تاریخ بیهقی از منظر ادبیات تعلیمی

منیژه صدری

کارشناس ارشد ادبیات و دبیر دبیرستان‌های اصفهان

sadri_manijeh@yahoo.com

چکیده

تعلیم و تربیت در ادب فارسی جایگاه خاصی دارد و محتوای زیادی از آثار ادبی را در بر می‌گیرد. کتاب تاریخ بیهقی با آن که کتاب تاریخی است اما به خاطر قلم توانای نویسنده‌ی آن در ادبیات فارسی جایگاه خاصی دارد. در این مقاله به قسمت‌هایی از این اثر ارزشمند از منظر ادبیات تعلیمی پرداخته شده است. به اجمال، سبک پندآموزی کتاب با چند اثر دیگر مقایسه شده و نشان داده شده که این اثر با کدام یک نزدیکتر است. در پایان بیشتر داستان‌ها نویسنده اعتقاد به قضا و قدر را بیان می‌کند و چون شخصیت‌های منتخب در این مقاله نیک فرجام نیستند نکات منفی داستان این افراد که در ادب تعلیمی نکوهش شده‌اند، بسامد بالایی دارد.

واژگان کلیدی: تاریخ بیهقی، ادبیات تعلیمی، عبرت، خیانت، قضا و قدر

۱- مقدمه:

در عرصه‌ی ادبیات به آثاری بر می‌خوریم که همیشه تازه هستند و گذر زمان، گرد فراموشی بر چهره‌ی آن‌ها نپاشیده است. یکی از آن آثار، کتاب سترگ «تاریخ بیهقی» است. این کتاب به خاطر ویژگی‌های متفاوت خود جایگاه خاصی در بین آثار ادبی دارد و مورد توجه ادب‌دوستان زیادی قرار گرفته است. کتب و مقالات زیادی در این باره نگاشته شده و با دیدگاه‌های مختلف به کل کتاب یا یک یا بعضی از شخصیت‌های آن پرداخته شده است.

۱-۱- بیان مسأله:

در این مقاله مسأله‌ای که اهمیت دارد پرداختن به شخصیت‌های منتخب از این کتاب به منظور یافتن نکات تعلیمی آن است.

۱-۲- اهمیت و ضرورت پژوهش:

در این تحقیق به چند شخصیت کتاب از جنبه‌ی تربیتی پرداخته شده اما در دیگر مقالات یا آثار از جنبه‌های دیگر چون روانشناسی شخصیت (حجازی، ۱۳۸۷)، بررسی شخصیت‌ها در زمینه‌ی نمایشی (خزانه دارلو، ۱۳۹۸)، بررسی یک شخصیت مثلاً «حسنک وزیر» (شهباز، ۱۳۹۸) یا ... پرداخته شده است.

۲- روش‌شناسی تحلیل

۲-۱- سوالات یا فرضیات پژوهش

کتاب تاریخ بیهقی چه شباهت یا تفاوت‌هایی با دیگر کتب دارد و آیا می‌توان آن را جزو آثار تعلیمی دانست؟

۲-۲- مدل پژوهش

در این مقاله روش تحلیلی و تحقیقی (کتابخانه‌ای) به کار گرفته شده و از سه نسخه‌ی کتاب «تاریخ بیهقی» استفاده شده است. در قسمت تنه‌ی مقاله، ارجاعاتی که در خلال داستان‌ها آمده از نسخه‌ی کتاب به تصحیح علی‌اکبر فیاض انتخاب گردیده است.